

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Ærø gamle fane.

Af dr. phil., overarkivar Erik Kroman.

»Ærøboen« bragte for nogle år siden en omtale af Ærø gamle landssegl, som i sin tid benyttedes af Ærø landsting. Øen havde foruden sit særlige segl, som viser en høj over bølger flankeret af to træer, også sin egen landsfane. Den omtales i boet efter hertug Christian af Ærø. Hertugen døde på Graasten 14. juni 1633, og da han var ugift og ingen legitime arvinger efterlod sig, blev såvel hans lensgods, øen Ærø, som hans private ejendele delt mellem hans tre brødre Philip af Glücksborg, Frederik af Nordborg, Joachim Ernst af Pløen og Brodersønnen Hans Christian af Sønderborg. Der blev i den anledning optaget en nøje fortegnelse over hans bo, som var meget omfattende. De fire herregårde Graasten, Søbygaard, Gudsgave og den nyoprettede Voderup blev beskrevet værelse for værelse. Ganske særlig er gennemgangen af hans residens Graasten meget indgående og overordentlig interessant, idet den giver et detailleret billede af, hvorledes en sådan renaissancefyrste i mindre format levede, i hvilke interiører han færdedes, hvorledes han gik klædt o. s. v. Alle bygningerne blev gennemgået, kister og skabe blev åbnet og hver genstand deri omhyggeligt beskrevet, smykker, sølvservice, sengetøj, dækketøj, våben, hans klædninger af fløj og atlask med guld- og sølvgalloner, hans hatte, huer og nathuer (alene af de sidste var der ti) o. s. v. o. s. v.

Det egentlige beboelseshus, som i sin tid var bygget af hans fader som jagthus, var ikke stort. Det var i een etage og rummede kun hertugens »gemak« og pisselen, d. s. storstuen, samt et mindre kammer. I et »forhus« var desuden flere mindre værelser, deriblandt et barnekammer med en seng og et par lave stole og et lille bord. Her har den lille Sofie Hedvig, hertugens datter med Cathrine Gribels, haft sit værelse. *Gemakket* har været hertugens daglige opholdsstue. Her fandtes i skabe og kister hans fornemste ejendele. *Gemakket* tjente også som soveværelse og rummede 2 senge, hertugens seng, en broget malet himmelseng, hvortil hørte silkeomhæng, og Cathrines seng, en hvid fyrretræsseng ved væggen, som hun af hertugen havde fået lov at beholde som sin ejendom. *Pisselen* eller *storstuen* er kun blevet benyttet ved særlige lejligheder. Her stod den store trønhimmel af guldindvirket rød silke og broget fløj, langs kanten smykket med frynser. Det opmålte til 22 alen silke og 19 alen fløj. Konger og hertuger foretog deres regeringshandling under en trønhimmel, og hertug Christian har ikke stået tilbage i den henseende. Af møbler fandtes der foruden et stort skab med hertugens garderobe og en kiste 3 lange borde med drejede ben, en lang »lænebænk«, nogle stole og en gammel læderbetrukket lænestol, som må have fungeret som »tronstol«. Her har hertugen holdt råd med sine embedsmænd og truffet beslutninger vedrørende øens ve og vel. Væggene var smykket med »stafferede« hjortegevire med skjolde og med en række malerier, deriblandt billeder af Christian IV og af hertugens fader Hans d. yngre, derimod ingen af hertugen selv, som åbenbart ikke har været portrætteret. Endelig – hvad der i denne forbindelse har den største interesse for os – stod op mod bjælken landsfanen viklet om stangen med hylster om. Hylsteret blev taget af og fanen foldet ud, målt og beskrevet. Den var af kartek, en slags uldent stof, og var trefarvet, guldgul, søgrøn og livfarvet, d. v. s. rød, og ni stykker bred, d. v. s. syet af ni længder – altså tre af hver farve. Fanens længde var fem alen (120 tommer) og bredden fem alen ÷ 1/2 kvarter (117 tommer). Hver farve var således 39 tommer bred. Fanen har altså været omtrent lige så bred som lang og

Hertug Christians fader Hans den Yngre. – Man må tænke sig Hertug Christian klædt i en lignende dragt.

har, som det var tidens skik, været af meget store dimensioner. Målene må være opgivet i lybske (=fynsk-jyske) alen, der var 2/10 af den sjællandske alen, som senere blev den almindelige danske. I moderne mål har den været 2,83 m lang og 2,75 m bred. Når den kaldes landsfanen, viser det, at den var øens fane og ikke specielt hertugens. At den opbevaredes hos hertugen skyldes, at denne var øens øverste myndighed. Ved de enkelte poster i inventaret er noteret, hvem af hertugerne de forskellige genstande tilfaldt. Fanen kom imidlertid ikke til nogen af hertugerne, ved denne noteres, at den blev overgivet til landsdommeren til opbevaring. Ved øens deling mellem de fire hertuger blev landsdommeren den eneste samlende myndighed, og det var derfor naturligt, at fanen blev overdraget til ham. Det blev imidlertid så som så med hans myndighed. Ganske vist vedblev han at kaldes landsdommer, men hans virksomhed indskrænktes til den glücksborgske hertugs område, som, efter at hertug Philip havde købt Graasten af hertug Frederik, omfattede den midterste halvdel af øen, »Graasten amt«, mens Søbygaard og Gudsgave gik deres egne veje og fik deres egne retter. Selv Ærøskøbing blev unddraget hans myndighed, idet borgerne protesterede imod at stå under en domstol af landboer og fik tilladelse til at appellere direkte til hofretten i Glücksborg i stedet for til landstinget. Under disse forhold har der ikke været brug for fanen som samlende symbol, og da øens adskilte dele endelig i 1750, over hundrede år senere, blev forenet under den danske konge, var fanen formodentlig forlængst gået til.

Den omhyggelige beskrivelse af fanen gør det imidlertid muligt at rekonstruere den til fuldkommenhed i sin gamle skikkelse. Nu, over to hundrede år efter at øen blev samlet, bør fanen igen komme til ære og værdighed, og de skønne farver guldgult, søgrøn og rødt bør atter slås fast som øens farver. Ærø fane burde have varet ved festlighederne 1950 for 200-årsdagen for øens samling under den danske konge. Den gang var de gamle beretninger endnu ikke fremdraget af arkivernes gemme, men ved fremtidige fester bør fanen atter vaje, som den har gjort i fortiden, og den smukke farvesammensætning anvendes i vimpler og bånd. Også emblemer m. m., f. eks. Ærøforeningens emblem, bør have øens farver. De festlige farver vil gøre fremtidens fester endnu festligere.